

**ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΕΠΙΛΟΓΗΣ ΜΕΤΑΞΥ ΤΩΝ ΠΡΟΒΛΕΠΟΜΕΝΩΝ
ΣΤΟ ΑΡΘΡΟ 540 ΑΚ ΑΞΙΩΣΕΩΝ ΣΕ ΣΥΝΔΥΑΣΜΟ
ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΑΞΙΩΣΗ ΤΟΥ 543 ΑΚ***

Ισμήνη Στεργιαννίδου
Δικηγόρος - Λέκτωρ Νομικής ΔΠΘ

1. Στο νέο δίκαιο της πώλησης, όπως έχει διαμορφωθεί μετά το ν. 3043/2002 με βάση τις ρυθμίσεις της Οδηγίας 1999/44/ΕΚ, η ευθύνη του πωλητή διαμορφώνεται, κατ' απόκλιση των όσων ισχύουν από τις γενικές διατάξεις, σε γνήσια αντικειμενική ευθύνη¹, ανεξάρτητα από όποια μορφή υπαιτιότητα του πωλητή (537 παρ. 1 ΑΚ), με μόνη εξαίρεση αυτήν του άρθρου 543 εδ. β'.

Η ρύθμιση αυτή απηχεί την πρόθεση του νομοθέτη να λειτουργήσει με βάση τη συμβατική παράβαση², ταυτόχρονα όμως και την ανάγκη ταχύτητας και ασφάλειας των συναλλαγών³, καθώς επίσης την επίτευξη ισορροπίας μεταξύ των συμβαλλομένων μερών και των παροχών τους, με την «αποκατάσταση της ισοδυναμίας των εκατέρωθεν παροχών»⁴ ή της «συμβατικής δικαιοσύνης»⁵.

2. Πέραν των τροποποιήσεων που αφορούν τη διαμόρφωση της ευθύνης του πωλητή σε γενική (συμβατική) ευθύνη για μη εκπλήρωση και μάλιστα ανεξάρτητα αν πρόκειται για πωλήσεις γένους και είδους⁶, αξιοσημείωτη εμφανίζεται υπό το νέο δίκαιο και η διεύρυνση του περιεχομένου της ευθύνης του πωλητή.

* Παρέμβαση στην ημερίδα που διοργανώθηκε από τον Τομέα Ιδιωτικού της Νομικής Σχολής ΔΠΘ στις 2 Απριλίου 2003 με θέμα «Το νέο δίκαιο της πώλησεως».

1. Βλ. *Π. Κορνηλάκη*, Ειδικό Ενοχικό Δίκαιο Ι, 2002, παρ. 39 2. Ι σ. 222, *Π. Φίλιο*, Ενοχικό Δίκαιο, Ειδικό Μέρος Ι/1, 2002, παρ. 8 σ. 50, 51, με περαιτέρω παραπομπές, όπου διατυπώνεται επίσης η άποψη ότι η μορφή αυτής της ευθύνης ίσχυε και κατά το προϊσχύον δίκαιο, απλώς τώρα θεσπίστηκε και με ρητή διάταξη νόμου.

2. Βλ. *Σπηλιόπουλο*, ΕρμΑΚ, Εισαγ. 534-562 αριθ. 31, *Α. Πουλιάδη*, Συρροή κανόνων ειδικού και γενικού ενοχικού δικαίου στην αστική ευθύνη του πωλητή Ι, 1997, σ. 171 επ. 183-193, όπου διατυπώνεται ήδη υπό το προϊσχύσαν δίκαιο η άποψη για συμβατική ευθύνη του πωλητή προς παράδοση του πράγματος χωρίς ελαττώματα και με τις συμφωνημένες ιδιότητες, προφανώς επηρεασμένη από τις πρόσφατες αναθεωρήσεις του ενοχικού δικαίου σε Γερμανία και Ολλανδία. *Του ίδιου*, Ευθύνη του πωλητή - Αντικειμενικές και υποκειμενικές προϋποθέσεις, Εισήγηση υπό δημοσίευση στον τόμο πρακτικών του 5ου Συνεδρίου της Ένωσης Αστικολόγων, Κέρκυρα, Οκτώβριος 2002.

3. Βλ. *Φ. Δωρή*, στον ΑΚ Γεωργιάδη - Σταθόπουλου, Εισαγ. 534-562 αριθ. 12.

4. Βλ. *Κλ. Ρούσσο*, Τα δικαιώματα του αγοραστή, Εισήγηση υπό δημοσίευση στον τόμο πρακτικών του 5ου Συνεδρίου της Ένωσης Αστικολόγων, Κέρκυρα, Οκτώβριος 2002, υπό ΙΙ 2.

5. Βλ. *Π. Κορνηλάκη*, Ειδικό Ενοχικό Δίκαιο Ι, 2002, παρ. 39 2. Ι σ. 223-224, με περαιτέρω παραπομπές.

6. Βλ. *Π. Φίλιο*, Ενοχικό Δίκαιο, Ειδικό Μέρος Ι/1, 2002, παρ. 8 σ. 57, *Φ. Δωρή*, στον ΑΚ Γεωργιάδη - Σταθόπουλου, Εισαγ. 534-562 αριθ. 15, 16, 26, *Π. Κορνηλάκη*, Ειδικό Ενοχικό Δίκαιο Ι, 2002, παρ. 43.6.1 σ. 254.

Σε περίπτωση που το πράγμα δεν ανταποκρίνεται στη σύμβαση, στον αγοραστή παρέχεται πλέον, πλην του δικαιώματος μείωσης του τιμήματος (άρθρο 540 παρ. 1 αριθ. 2 ΑΚ) και υπαναχώρησης (αναστροφής κατά το προϊσχύσαν δίκαιο) από τη σύμβαση της πώλησης (άρθρο 540 παρ. 1 αριθ. 3 ΑΚ), και δικαίωμα διόρθωσης ή αντικατάστασης του πράγματος (άρθρο 540 παρ. 1 αριθ. 1 ΑΚ), κυρίως όμως και σωρευτικά με τα δικαιώματα αυτά παρέχεται η δυνατότητα αξίωσης αποζημίωσης για την επί πλέον ζημία (άρθρο 543 ΑΚ).

3. Ενόψει των πολλαπλών αξιώσεων του αγοραστή, ζήτημα γεννάται σχετικά προς το δικαίωμα επιλογής μεταξύ διαφόρων αξιώσεων, σε περίπτωση ευθύνης του πωλητή για πραγματικό ελάττωμα ή έλλειψη συνομολογημένης ιδιότητας.

Το ζήτημα αυτό δεν είναι καινούργιο, η σχετική συζήτηση απασχόλησε και το προϊσχύσαν δίκαιο⁷. Θεωρώ ωστόσο ότι εξακολουθεί να παρουσιάζει ενδιαφέρον και σήμερα, ιδίως μετά το άρθρο 543 ΑΚ, το οποίο πέραν των δικαιωμάτων του 540 ΑΚ, παρέχει τη δυνατότητα πλήρους ικανοποίησης του αγοραστή, με καταβολή αποζημίωσης για τη μη εκτέλεση της συμβάσεως.

Είναι γνωστές οι απόψεις που διατυπώθηκαν σχετικά με το ζήτημα της επιλογής του αγοραστή, εάν δηλ. αυτή θα είναι ελεύθερη και απεριόριστη μεταξύ των περισσότερων αξιώσεων έως την πλήρη ικανοποίησή του⁸, ή αντίθετα, εάν το σχετικό δικαίωμα επιλογής είναι αυστηρότερο και περιορισμένο και εξαντλείται αφ' ης στιγμής ο αγοραστής εκδηλώνει την επιλογή του με οποιονδήποτε τρόπο⁹, άποψη που κυρίως ερείδεται στη νομική φύση των ασκούμενων δικαιωμάτων ως διαπλαστικών¹⁰.

4. Εν πάση περιπτώσει, πέραν της δογματικής θεμελίωσης του ζητήματος ως προς το είδος ενός δικαιώματος του αγοραστή¹¹, που αποτελεί ούτως ή άλλως καθοριστικό στοιχείο για τον αποκλεισμό ή όχι της άσκησης του με κάποια ανάλογα

7. Βλ. σχ. Δεληγιάννη/Κορνηλάκη, Ειδικό Ενοχικό Δίκαιο Ι, 1992, παρ. 59, Π. Φίλιο, Ενοχικό Δίκαιο Ειδικό Μέρος,, τόμ. Ι/1, 1997, παρ. 7Β.

8. Βλ. Σπηλιόπουλο, ΕρμΑΚ Εισαγ. 534-562 αριθ. 77.

9. Βλ., μεταξύ άλλων, Π. Φίλιο, Ενοχικό Δίκαιο, Ειδικό Μέρος Ι/1, 2002, παρ. 8 σ. 55, με περαιτέρω παραπομπές, Κ. Καυκά, Ενοχικόν Δίκαιον, Ειδικό μέρος τόμ. Α΄, 1993, υπό άρθρο 540 παρ. 2 σ. 157.

10. Βλ. Μ. Σταθόπουλο, ΝοΒ 26 σ. 1 επ., Π. Φίλιο, Ενοχικό Δίκαιο, Ειδικό Μέρος Ι/1, 2002, παρ. 10 Α σ. 67 και αναλυτικά του ίδιου, Ενοχικό Δίκαιο Ειδικό Μέρος,, τόμ. Β΄, 1974, παρ. 9Β, Π. Κορνηλάκη, Ειδικό Ενοχικό Δίκαιο Ι, 2002, παρ. 43 6. 3 σ. 254, Δεληγιάννη/Κορνηλάκη, Ειδικό Ενοχικό Δίκαιο Ι, 1992 παρ. 59, Βογόπουλο, στον ΑΚ Γεωργιάδη - Σταθόπουλου, άρθρο 540 αριθ. 37. Πρβλ. όμως και την ενδιαφέρουσα άποψη που διατυπώνεται από τον Κλ. Ρούσσο, ό.π., υπό ΙΙΙ 3, ότι τα δικαιώματα για μείωση του τιμήματος ή υπαναχώρηση, όπως και τα άλλα αντίστοιχα δικαιώματα του αγοραστή δεν αποτελούν διαπλαστικά δικαιώματα αλλά «διαπλαστικές αξιώσεις». Πρβλ. την κριτική του Κ. Παναγόπουλου, σε τούτο το τεύχος παραπάνω σελ. 152 επ. στο κείμενο και στην εκεί σημ. 24.

11. Πρβλ. τον χαρακτηρισμό των σχετικών διαπλαστικών δικαιωμάτων του αγοραστή ως «διαπλαστικών αξιώσεων», με τον οποίο επιχειρείται από τον Κλ. Ρούσσο, ό.π. να ξεπεραστεί το ζήτημα της έννομης συνέπειας της επιλογής μεταξύ των διαπλαστικών δικαιωμάτων.

δικαιώματα, το ουσιώδες ερώτημα, εάν το δικαίωμα επιλογής περιορίζεται ή όχι σε μια μόνο από τις πολλαπλές αξιώσεις, νομίζω ότι θα πρέπει να επιλύεται σε συνάρτηση προς το αποτέλεσμα που μπορεί να επιφέρει. Θα πρέπει δηλ. να εκτιμάται πότε η επιλογή μιας συγκεκριμένης αξίωσης από αυτές που παρέχει το άρθρο 540 ΑΚ ικανοποιεί τον αγοραστή και αποκαθιστά πλήρως το περιεχόμενο του δικαιώματός του και εάν ως εκ τούτου θα πρέπει αυτή να λειτουργήσει συμπληρωματικά είτε και υποκαταστατικά, γιατί έτσι μόνο επιτυγχάνεται ο πραγματικός σκοπός του νομοθέτη, που είναι η όσο το δυνατόν πλήρης ικανοποίηση του αγοραστή.

Θα πρέπει να τονισθεί, εν προκειμένω, ότι προς αυτήν την κατεύθυνση βρίσκεται και η ρύθμιση του νέου άρθρου 543 ΑΚ, με το οποίο επιτρέπεται η προβολή αξιώσεων αποζημίωσης, παράλληλα με το ασκηθέν δικαίωμα του 540 ΑΚ για διόρθωση ή αντικατάσταση ή υπαναχώρηση ή μείωση, είτε εναλλακτικά είτε, πολύ περισσότερο, *σωρευτικά* με το δικαίωμα αυτό, εφόσον βεβαίως με την άσκησή του μένει ανικανοποίητο ένα κομμάτι ζημίας, που μόνο με την αξίωση του 543 ΑΚ μπορεί να καλυφθεί¹².

Άλλωστε, το εάν οι δυνατότητες που παρέχει η διάταξη του άρθρου 540 ΑΚ μπορούν να ασκηθούν εναλλακτικά, εξαρτάται άμεσα και από την ίδια και τη φύση και το περιεχόμενό τους και από το κατά πόσο μπορούν να εναλλαχθούν ή έρχονται σε αντίφαση μεταξύ τους. Έτσι δεν θα μπορούσαμε να μιλήσουμε, για παράδειγμα, για δικαίωμα μείωσης του τιμήματος και ταυτόχρονα δικαίωμα υπαναχώρησης, διότι όποιος ζητά μείωση διαδηλώνει σαφώς τη βούλησή του ότι εμμένει στη σύμβαση, δηλ. κρατά το πράγμα έστω και με τα ελαττώματά του, ενώ αντίθετα η υπαναχώρηση οδηγεί σε λύση της σύμβασης και υποδηλώνει με πανηγυρικό τρόπο την ακριβώς αντίθετη βούληση του αγοραστή, να επιστρέψει το ελαττωματικό πράγμα¹³. Για τον ίδιο λόγο δεν θα μπορούσε να υπάρξει σωρευτική άσκηση του δικαιώματος διορθώσεως και του δικαιώματος αντικαταστάσεως, όπως και αυτών με το δικαίωμα μείωσης του τιμήματος ή υπαναχωρήσεως, μια που ο αγοραστής, εφόσον επέλεξε να εμμένει στη σύμβαση και ζητά διόρθωση, δεν μπορεί ταυτόχρονα να αξιώνει και μείωση του τιμήματος, πολύ περισσότερο δε και υπαναχώρηση.

Όμως, παρά την αντικειμενική αδυναμία σώρευσης, ορθότερη θεωρώ τη δυνατότητα *επικουρικής* σώρευσης των δικαιωμάτων αυτών, άποψη που άλλωστε γίνεται ήδη δεκτή¹⁴, στο μέτρο που η άσκηση του ενός παραμένει αναποτελεσματική,

12. Βλ. Π. Φίλιο, Ενοχικό Δίκαιο, Ειδικό Μέρος Ι/1, 2002, παρ. 8 Ε ΙΙ σ. 55-56, Π. Κορνηλάκη, Ειδικό Ενοχικό Δίκαιο Ι, 2002, παρ. 43 6 3 σ. 254, Κλ. Ρούσσο, ό.π., υπό ΙΙΙ 4.

13. Βλ. Π. Φίλιο, ό.π., παρ. 8 Ε ΙΙ σ. 56, Π. Κορνηλάκη, ό.π., παρ. 43 6 3 σ. 254-255.

14. Βλ. Π. Φίλιο, ό.π., παρ. 8 Ε Ι σ. 55, Π. Κορνηλάκη, ό.π., παρ. 43 6 3 σ. 255, με περαιτέρω παραπομπές.

έτσι ώστε, με τη συρροή περισσότερων νομικών βάσεων¹⁵, να μπορεί να επιτευχθεί η ικανοποίηση της αξίωσης του αγοραστή με την άσκηση *οποιοδήποτε* από τα προβλεπόμενα στο άρθρο 540 ΑΚ δικαιώματα¹⁶.

Όπως επισημαίνεται και στην εισηγητική έκθεση¹⁷, η διαζευκτική διατύπωση της διάταξης αυτής δεν προσδίδει «ιεραρχική διαβάθμιση» μεταξύ των δικαιωμάτων και όλα θεωρούνται ισότιμα, χωρίς ορισμένα από αυτά να έχουν προτεραιότητα και άλλα να είναι επικουρικά, απλά στη διάταξη του άρθρου 540 ΑΚ, όπως ισχύει πλέον σήμερα, γίνεται πλέον *ρητή* αναφορά στο *δικαίωμα επιλογής* του αγοραστή μεταξύ των διαφόρων αξιώσεων, χωρίς κανέναν περιορισμό ως προς τον τρόπο άσκησής τους¹⁸, καθώς και το είδος της πώλησης, είτε αυτή αφορά ενοχή γένους είτε είδους.

15. Βλ. *Απ. Γεωργιάδη*, Γεν. Αρχές, παρ. 21 Π.

16. Βλ. *σχ. Κλ. Ρούσσο*, ό.π., υπό ΙΙΙ 4.

17. Βλ. Εισηγητική Έκθεση ν. 3043/2002, υπό ΙΙ 5, παρά την αντίθεση προς την Οδηγία, η οποία προέτασε την άσκηση του δικαιώματος για διόρθωση ή αντικατάσταση του πράγματος (Οδηγία 1999/44/ΕΚ άρθρο 3 παρ. 3).

18. Πρβλ. *Π. Κορνηλάκη*, ό.π., παρ. 43 6 3 σ. 255, ως προς την εκτίμηση προς επικουρική άσκηση του δικαιώματος για μείωση του τιμήματος έναντι του δικαιώματος της υπαναχώρησης, το οποίο από τη φύση του θεωρείται αποτελεσματικότερο.